

עֲלוֹן מִיּוֹזָד לַרְגֵל שְׁמוֹזַת הַכִּנְסַת סֵפֶר הַתּוֹרָה לְבֵית מוֹדֵרֶשֶׁינוּ

אם מתקיימת בבית אחת וממנעם זה אין מברכים על כתיבת ס"ת שא"א לקיים מצווה זאת בבית אחת שהרי יש ימים טובים ושבתות שא"א לכתוב בהם (ספר מקור ברכה ז).

טעם אחר: לפי שאין אנו בקיאים בחסרות ויתרות (גמ' קידושין ל, א) וא"כ אין המצווה מתקיימת כהלכתה דס"ת שחסר או יתר אפילו אות אחת לא יצא בה ידי חובת המצווה כראוי (חת"ס שו"ת אור"ח סימן נב נד).

טעם אחר: לפי שעיקר המצווה היא כדי שיכולו ללמוד בו ואין לברך על מצווה שתחילתה לענין אחר (מקדש מועט בריש דיני ס"ת ג).

טעם אחר: כיון שעיקר הכתיבה היא ללמוד בס"ת בתוכו ולקורא מתוכו והרי על זה תקנו לברך ברכת התורה (ספר ליקוטי שושנים).

ברכת שהחיינו

מעיקר הדין אין לברך ברכת שהחיינו על מצווה זו, **והטעם:** משום שאין מברכים שהחיינו כי אם על מצווה הבאה מזמן לזמן (מנ"א רכנ ה, פרי חדש יור"ד כח).

המנהג הוא ללבוש בנג חדש או להביא פרי חדש ולברך עליו שהחיינו ולפטור את הספר תורה (ברכי יוסף סימן ער א).

המקור למנהג לכתוב ס"ת לעילוי נשמת צדיק שנפטר

על פי הגמרא בשבת (קה, ב) שבשעת יציאת הנשמה חייב לקרוע לפי שדומה לס"ת שנשרף, וצדיק נתפס בעוון דורו, ואם לא בעוון דורו, בעוון בני ביתו או משפחתו, נמצא שעונותיהם גרמו לס"ת שישרף לכן כותבים ומקדישים לרבים לעילוי נשמתו לתיקון העון (קובץ המאסף שנה יח כרך ב סימן כו בשם גאון אחד שחקר הענין).

הטעם שמסיימים את התורה באמצע השיטה (מנחת ל, א)

לרמוז שעוד לא נסתיימה התורה שאחר התורה שבכתב באה תורה שבעל פה, ותורה זו אין לה שיעור וגבולין ורחבה מצוותך מאוד (ספר מטעמים מערכת ס אות יב).

"זָכוֹן לִיתֵן ס"ת לְבֵית הַכִּנְסַת בּוֹחַז הַשְּׁבוּעוֹת אַבְל אֵין הָעוֹלָם זוֹהֵל כֵּן עֹבֵר עַלמַנְהֵל לְהוֹלִיךְ הַסֵּפֶר בְּעַת סוּם עֶכְפ"ו בּוֹזוֹדֶשׁ הַזֶּה [סִינן] זָרָאָה יוֹתֵר זָכוֹן (בִּשְׁם הַשֵּׁלִיָּה).

מצות כתיבת ס"ת

מצות עשה לכתוב ס"ת, ומניין מדכתיב (דברים לא יט) "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם" אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצווה לכתוב משלו שנאמר "ועתה כתבו לכם וכו'" (פנהדרין בא, ב, רמב"ם הלכות ס"ת פ"ז ה"א).

הטעם במצות כתיבת ס"ת לכל אחד מישראל

לפי שדרך בני אדם שעושים כל פעולותיהם על פי מה שהבינו בדיעת העניינים, וכיצד הם יודעים מה שהם זקוקים לדעת על פי מה שיש בידם ונמצא אצלם, ולכן צווה הקב"ה שיחיה מצוי ביד כל אחד מישראל ס"ת מוכן בביתו וברשותו... כדי שיכול למוד בו בכל עת שירצה וידע וישכיל במצות השי"ת החמודות מזהב ומפז רב (ספר החינוך מצוות תריג).

טעם אחר: כדי שיהא תמיד מצויה אצלו ואחר שמרר ועמל בה חביבה עליו ואנן סהדי שיש לו חשק לידע ולהשכיל במצוות ה' הכתיבה תביאהו ללמוד, והלימוד למעשה, והמעשה ליראה (טעמי המצוות לרבינו מנחם מרקאנטי עשה רג).

הטעם דאין מברכים על קיום מצות כתיבת ספר תורה

טעם אחר: כיון שהוא מצווה שאין מקיימים אותה בבית אחת אלא בזמן ארוך מתחילת כתיבתה עד סופה ויש לחוש שמא יארע קלקול בספר תורה תוך כדי הכתיבה ולא יבוא לידי גמר ותהיה ברכתו לבטלה לכן לא תקנו ברכה קודם התחלת הכתיבה (שו"ת חתם סופר אור"ח נב נד).

טעם אחר: על פי אבודרהם (הלכות פסח) שכתב הטעם שאין מברכים על ד' כוסות בליל פסח, משום שאין המצווה מתקיימת בבית אחת דכל כוס וכוס הוא חלק מחלקי המצווה ואין מברכים על מצווה רק

הכנסת בפרסום גדול

המנהג להכניס הס"ת בשירות ותשבחות ברחובות ובשווקים

בפרסום גדול (מטעמים ערך ס"ת), **הטעם:** משום דכתיב (שמות לא יח) "ויתן אל משה ככלותו" ואיתה במדרש תנחומא "ככלתו" כתיב ויום שמכניסים בו ספר תורה הוא כיום הכנסת כלה לחופה ומצינו (כתובות כג) שנמשלה התורה לאשה (אכמ"י סימן מז ספר תורה ז).

טעם אחר: על פי הגמרא (מנחות ל, א) "הכותב ספר תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני" כמו ששם הפרסום גרם שהתורה תחקק על לב זרענו עד עולם, כך הפרסום במצות כתיבת ס"ת והכנסתו לבית הכנסת עושה רושם על זרענו לירא"ש ושלא תשכח תורה (דרשות חת"ם דף רעג ד"ה ראשית).

לפידים ואבוקות של אש

המנהג ללוות את הספר תורה עם חופה ואבוקות ונרות דולקים

חופה לס"ת: נושאים את הס"ת מהבית ועד לבית הכנסת תחת החופה העשויה מד' כלונסאות ועליהם פרוסה פרוכת נאה (מנהגי ורמזיזא, נוהג כצאן יוסף), **והטעם:** לפי שהתורה נמשלה לכלה דכתיב "ויהי ככלתו" וכמו שמכניסים את הכלה תחת החופה כן הס"ת (ויצבור יוסף אות ה), בשירות ותשבחות (ספר נוהג כצאן יוסף).

לפידים – לפני שהחופה הולכת שורה של נושאי אבוקות דולקות זכר לענני הכבוד כמו שהיה במתן תורה (סידור מנחת ירושלמי ואור חדש עמוד רכז).

והטעם: כדי לעשות יקר וגדולה וכבוד ותפארת לה' (קונטרס ויצבור יוסף ה). **טעם אחר:** על פי הפסוק (משלי כג) "נר מצווה ותורה אור" (שם שירת משה ב).

בגדי שבת

יש הנוהגים: שבעל השמחה הוא ואשתו לובשים בגדי שבת, **והטעם:** לפי שיום שזוכה להכניס ס"ת הוא יו"ט שלו (מנהגי ורמזיזא ח"ב עמוד רלח), **ויש הנוהגים:** ללבוש רק בגדים חשובים. **ויש הנוהגים:** שכל המשתתפים לובשים בגדי שבת.

סיום כתיבת האותיות

בבית התורם: מסיימים את כתיבת האותיות בבית של בעל הס"ת. **כתיבת אותיות על ידי הציבור:** נהגו הסופרים לרשום את היקף צורת האותיות והאנשים מלאים רק את החללים של האותיות בדיו (שו"ת שואל ומשיב ח"ג קב, שו"ת דברי מלכאל ח"ג ד, שו"ת מי יהודה א"ח יח). **והטעם:** כיון שקי"ל (מנחות ל, א) המגיה אות אחת בספר הרי הוא ככותב (עיין רמב"ם ה' תפילין פ"ז ה"א) ולכן מזכים את האורחים (שו"ת מי יהודה שם).

טעם אחר: לפי שזה כבוד התורה, יש שכתבו לחיוב מצוה לכבד האנשים לכתוב אות בס"ת (שו"ת תירוש סימן רעג, עיין בספר אלף אות קמז מעשה שפסקו דין על פי מנהג זה).

יש הנוהגים: לכתוב האותיות יהיו כשםם וכשם אבותם (קונטרס ויצבור יוסף ב, אלף פ"א אות ב בשם הגרע"א), **והטעם:** לפי שכל אחד מישראל יש לו אחיזה באות אחת מהתורה (קונטרס ויצבור יוסף שם).

טעם אחר: על מה שכתב האריז"ל על הנאמר (אבות ב א) "וכל מעשיך בספר נכתבים" שהעבירות שאדם עושה נכתבים בס"ת (עיין מגדנות אליעזר כי תשא) ועל ידי כתיבת ס"ת חדש כדינא מתקנים הכל ולכן כל אחד ואחד משתדל לכתוב (קונטרס ויצבור יוסף שם).

צורת הכתיבה: יש להקפיד לכתוב את האותיות לשם קדושת ס"ת (שו"ת ריב"א יור"ד קל"ט) ויאמר בפה "אני כותב לשם קדושת ס"ת" (שו"ע יור"ד ס' ערד א).

המנהג שבעל הספר מסיים את הלמ"ד של "ישראל" (משנת אברהם א כח).

עת רצון: קודם סיום הכתיבה יתפלל בעל הספר ויפיל תחנוניו לפני נותן התורה והוא עת רצון לקבלת התפילה (עיין ספר חסידים אות תתריב, ועיין רבינו בחיי שמות יט ג).

הגבה בגמר הכתיבה: אחר שסיימו לכתוב את האותיות ניש להמתין שיתבייש הדיו (פ"ז יור"ד ס' ערד ד). ולהגביה הספר ונהגו לעשות **הגבהה הפוכה:** דהיינו שהכתב כלפי הציבור, וגוללים לאמצע את הס"ת (קונטרס ויצבור יוסף ג).

קריאה בס"ת - יש שנהגו לקרוא מעט בס"ת בלא ברכה (ספר מנהגות וורמזיא עמוד רעה), **ויש אומרים:** שאין לקרוא, **והטעם:** לפי שאין לקרוא בציבור בלי ברכה (שו"ת משיב דבר סימן טו, פסקי תשובות תכ"ז).

הוצאת הס"ת

יש הנוהגים: שהמרא דאתרא לוקח את הס"ת ראשון ונושא תחת החופה ואח"כ מכבדים שאר האנשים (נהג כצאן יוסף).

ויש הנוהגים: שבעל הספר מוציא את הס"ת מביתו ואח"כ מכבד לשאר האנשים וסמוך לבית הכנסת שוב מכבדים את בעל הספר להכניס לבית הכנסת (מנהגים ורמזיזא אות שמו).

החזקת הס"ת בתהלוכה

נושאים את הס"ת בזרוע הימין תחת החופה העשויה ד' מקלות ועליהם פרוסה פרוכת נאה

החזקת הס"ת: מחזיקים את הס"ת בצד ימין (רמ"א קל"ד ב), **והטעם:** על שם הפסוק (שהש"ר ב ו) "וימינו תחבקני" (כה"ח שם כג). **טעם אחר:** לפי שהתורה ניתנה בימין (משנ"ב שם).

טעם אחר: משום שנאמר (דברים לג ב) "מימינו איש דת למו" (קונטרס ויצבור יוסף).

מסירת הס"ת איש לרעהו: בכל פעם שמוסרים את הס"ת לאחר צריך למסור לו ביד ימין (בית לחם יהודה יור"ד רפב).

איסור לסרב: כשמכבדים לאדם להחזיק את הס"ת אסור לו לסרב פן יענש ח"ו (עורה"ש יור"ד רפב ח על פי ספר חסידים).

נישוק הס"ת: נוהגים לנשק את הס"ת, **והטעם:** משום חיבוב מצווה (קונטרס ויצבור יוסף ד).

ריקודים ומחולת

יש להרבות בריקודים לכבוד התורה

והטעם: על פי המדרש (מדרש רבה במדבר ד ב) על הפסוק (שמואל ב ו יד) "ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'" מהו בכל עוז בכל כוחו מהו מכרכר מקיש ידיו זו על זו ומפח ואומר (עיין כה"ח תרסט כג).

כתב המשנ"ב (תרסט ס"ק יא) שהעידו בשם הארי ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצווה, וגם על הגר"א (מעשה רב) כתבו שהיה רוקד בכל כוחו לפני התורה.

ליווי הס"ת: כל מי שרואה את הס"ת עובר חייב לעמוד מלפניו, (קידושין לג, ב, מוש"ע יור"ד רפב) וראוי לילך אחריו ללוותו שנאמר (דברים יג ה) "אחר ה' אליהם תלכו" (עיין סוטה לט, ב).

נקיות המקום: אסור להוליך את הס"ת בשווקים מטונפים אלא יש לוודא כי הדרכים נקיות (על פי ספר רפואה וחיים להגר"ח פלאני פ"ה אות סז).

הוצאת כל ספרי התורה מהיכל

נוהגים כשהס"ת מגיע קרוב לבית הכנסת מוצאים את ספרי התורה שבארון והולכים עמם לקראת הס"ת החדש (הנהגות מנהגי וורמייזא אות שטו), **והטעם:** לומר שתורה אחת היא ואין חילוק בין ישן לחדש וזאת התורה אשר שם משה לא תשתנה בלי שום הוספה או מגרעת (קונטרס ויצבור יוסף ז).

רמז לדבר: (ויקרא כו י) "וישן מפני חדש תוציאו" (שו"ת תשובה מאהבה רפב).

סעודת לכבוד סיום כתיבת ס"ת

עושים סעודה ומשתה ושמחה לגמרה של תורה (מטעמים ערך ס"ת על פי הרמ"א תרסט א) וה"ה לגמר של מצווה ולכן עושים סעודה בסיום

הכתיבה שהיא גמר המצווה והיא סעודת מצווה (שו"ת חוות יאיר ע, פמ"ג מ"ז תמד ט, שו"ת דברי יציב יור"ד קע).

מקור לעשית משתה ושמחה בחינוך ס"ת

כשהכנים דודו המלך את ארון ה' ובו שני לוחות הברית עשו שמחה גדולה. וכתוב (שמואל ב ו – יט) "ויחלק לכל העם לכל המון ישראל חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה [כלי מלא יין] אחת.

טעם אחר: על פי מדרש שה"ש דהיום בו ניתנה תורה היתה כחתונה מכאן המנהג לעשות משתה ושמחה בסיומא של תורה ולהתחלתה (קונטרס ויצבור יוסף יח).

תחנון בתפילה הסמוכה להכנסת ספר תורה

יש אומרים: שאין לומר תחנון בתפילה הסמוכה להכנסת ס"ת (שו"ת פרי השדה ח"ג קפד).

שבת הראשונה אחרי הכנסה

יש הנוהגים: שבשבת שלאחר הכנסת הס"ת בעל הספר עולה לתורה (ספר חינוך ס"ת אות יט).

הכתר והכבוד

הטעם שעושים כתר לס"ת

לרמוז שהתורה נקרא ביהוד עם השבע מצות דרבנן ואם תרי"ג מצוות מהתורה יוצא אותיות "כתר", וכן הוא מרומז בעשרת הדברות שיש תר"ך אותיות לרמוז לתרי"ג מצות דאוריתא וז' דרבנן (מטעמים החדש ערך תורה ב).

יש שנהגו לעטר את ספרי התורה ברימונים שיש בהם פעמונים (עיין שו"ע יור"ד רפב מז). **והטעם:** זכר למקדש פעמון זהב ורימון (ספר חיים סימן ב ח).

טעם אחר: כדי שישמעו את הקול ויקומו בעת הוצאת הספר תורה אע"פ שלא ראו את הס"ת (שערי אפרים שער י סעיף ג, עיין ב"י יור"ד רפב בשם רבינו מנוח).

יש שנהגו: ליתן את הכתר רק בשבת ויו"ט ור"ח לפי שאז הוא עת רצון (שלחן המהור קאמרנא קלט ז).

המעיל

יש להקפיד שהמעיל של הס"ת יהא כמדתו, שלא יהיה רחב הרבה יותר מעובי של הס"ת, **והטעם:** לפי שאין זה נוי לס"ת וכמו שמצאנו בבגדי כהונה דכתיב (ויקרא ו ג) "ולבש הכהן מדו בד" ודורשים שיהיו בו כמדתו ולא מרושלים ומסולקים (פתחי שערים שער י סעיף כג).

צורת אריות על המעיל

יש אומרים: שאין לרשום צורת אריות על מעיל של הס"ת, והטעם:

משום שמז"ן של עבודה זרה (שו"ת הרדב"ז ח"ד סימן קז ברכ"י קמא ג, עיין ש"ך יור"ד קמא ל).

עץ חיים

העמודים של הס"ת הנקראים "עץ החיים" עושים אותם מעץ, **רמז לדבר:** דכתיב (משלי ג יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה" (קונטרס כתר התורה עמוד מד).

ומותר לעשות גם ממתכת ומשל כסף וזהב (בצל החכמה ח"ו סימן פ).

והטעם המנהג לעשותם דווקא מעץ: לפי שלכתחילה צריכים לתפור את יריעות הס"ת בתחילתם ובסופם אל העמודים (עיין שו"ע יור"ד רעה ב ובפ"ת שם ג) ודבר זה קשה בשל מתכת וקל בשל עץ, **ועוד** שעצי חיים מוסיפים משקל ויהיה קשה להגביהו ולהראותו בציבור כדינו (עיין שו"ע קלד ב) ויותר נוח בשל עץ (שו"ת בצל החכמה שם).

ויש שנהגו: לעשות טבעות של כסף על עמודי הספר תורה (ספר חינוך ס"ת אות ד שכך עשה הגאון רבי נתן אדלר).

כתיבה על עצי החיים

יש הנוהגים: לכתוב את שמם על העץ חיים לזיכרון (נהר מצרים אות יד), **ויש הנוהגים:** שאין כותבים שום שמות על הס"ת (מנהג בעלזא).

כתיבה על הקלף: אסור לכתוב על היריעות של הספר תורה אפילו אות אחת (ספר חסידים אות תתפד).

פרוכת מעיל ואבנט

יש לעשות תשמישי הקדושה, הפרוכת המעיל האבנט יפים ומוהדרים לכבוד ולתפארת התורה ונוהגים לעשותן בכל מיני צבעים (שער אפרים שער י סעיף כ).

ספר תורה - מספר אותיות שבס"ת

בס"ת יש שישים ריבוא אותיות ודורשי רשמות רמזו (מגלה עמוקות אופן קפו) שבתורה "ישראל" היא ר"ת יש שישים רבוא אותיות לתורה (של"ה בבית חכמה דף יב, עיין קדושת לוי מדבר על הפסוק אשר צווה ה').

קושיא האחרונים שמספר האותיות אין אלא כמחצית משישים ריבוא [300,805].

ביאור א': שהכוונה כ"ז אותיות האלף בית עם מנצפ"ך שהן כז אותיות הן והמילויים שלהם ומילוי דמילוייהן (פנ"י קידושין ל, א בשם ספר חסד לאברהם מעין שני נהר יא).

יש כתבו בדומה שחכמים מונים להשלמת המנין כל אות היוצאת מחברתה כגון ה"ה מוציא ה', מ"ם מוציא מ' ובמילוי כל האותיות נשלם שישים ריבוא (מדרש תלפיות לבעל שבט המוסר ענף אותיות שם).

ביאור אחר: מאחר שמצאנו שמספר התיבות הם ל"א ריבוא א"כ אפשר לומר שהכוונה שישים ריבוא יחד עם התרגום (עיין מור רפה) שאף הוא ניתן בסני כדאיתא במדרשים ובשל"ה (פנ"י שם).

ביאור אחר: יש שכתבו בדרך אפשר שהס"ת של מעלה כתוב בו שישים ריבוא (מדרש תלפיות עיין שם).

ביאור אחר: לפי דברי הב"י והלבוש (או"ח לו) בתמונות האותיות דאות א' מחוברת מג' אותיות יו"ד וי"ו וי"ד וכן רוב אותיות האלף בית מחוברים משנים או שלוש אותיות ואם נחשב את כל האותיות המחוברים כאילו הם אותיות נפרדות יהיו שישים ריבוא (עטרת ראש).

הטעם שהאותיות של הס"ת אינן מנוקדות

כדי שיוכל אדם לדרוש מה שירצה כי האותיות כשאין נקודות סובלות הכוונה ומתחלקות לכמה ניצוצות ולכן בלי נקוד יוכל אדם לדרוש כמה עניינים נפלאים רבים ונכבדים (דבש לפי מערכת ס טו).

טעם אחר: לרמז על התורה שהיתה לפני הקב"ה קודם נתינתה, שהיו מספר האותיות לפניו ואינה מחולקת לתיבות כמו שהיום, והטעם: כדי שיוכל לסדרה כפי מה שיתנהג העולם ולפי שחטא אדם הראשון סידר אותיות שלפניו בתיבות שמספרות ענין מיתה ויבום וכיוצא ואם לא היה חוטא היה מסדר את האותיות בצורה אחרת ולכן אין בס"ת לא נקודות ולא פיסוק ולא טעמים רמז לתורה שהיתה בתחילה רק אותיות בלתי מסודרות.

ולעתיד לבוא שיבוא מלך המשיח שלא יהיה מיתה וטומאה וכיוצא בזה, אז הקב"ה יפסיק תיבות של ס"ת ויחבר האותיות שיוכן בענין אחר ואז תהא תורה חדשה ואף שהתורה היא נצחית אלא הס"ת יהיה כמו היום והקב"ה ילמדנו לקרוא על סדר שיעור האותיות שיתחברו זו עם זו שיהי תיבה אחת וילמדנו חילוק וחיבור האותות (חיד"א בספר דבש לפי מע"ס אות מז).

ספר תורה לעתיד לבוא

לעתיד לבוא מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו (ע"ז ב, א).